

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande om Livsmedelsberedskap för en ny tid, Betänkande SOU 2024:8

Er beteckning: LI2024/00248

Länsstyrelsen Västra Götaland yttrar sig här över
Livsmedelsberedskap för en ny tid, Betänkande SOU 2024:8

Inledning

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om behovet av en livsmedelsberedskap som både tar höjd för dagens förutsättningar och morgondagens utmaningar ur ett systemperspektiv.

För att Sveriges försörjningsförmåga av livsmedel ska kunna upprätthållas bör målet vara att hålla hela kedjan från jord till bord intakt i största möjliga mån. Livsmedelskedjan innehåller många led från primärproduktion till slutkonsument, med behov av insatsvaror och transporter. Denna komplexitet innebär att behovet av strategisk samordning i beredskapsplaneringen är omfattande.

Den nya myndighetsstrukturen för krisberedskap och civilt försvar sedan 2022 med beredskapssektorer, sektorsansvariga myndigheter och civilområdesansvariga länsstyrelser har skapat bättre förutsättningar för en sammanhållen beredskapsplanering, såväl vad gäller att hantera livsmedelskedjans beroenden och sårbarheter som möjligheterna att säkerställa livsmedelsförsörjningen inför och vid höjd beredskap.

Det förändrade omvärldsläget samt bland annat den nya myndighetsstrukturen ligger till grund för uppdraget om en utvärdering av den nuvarande *lagen om (2006:544) kommuners och regioners åtgärder vid extraordinära händelser och höjd beredskap*, LEH, och en analys av de utvecklingsbehov som finns. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2024. Flera av Länsstyrelsens synpunkter på föreliggande utredning om *Livsmedelsberedskap för en ny tid* hänvisar till den kommande översynen av LEH.

Övergripande synpunkter

Länsstyrelsen anser att utredningen borde analyserat och utrett frågan kring primär- och livsmedelsproduktionens roll för en stärkt beredskap ytterligare. Länsstyrelsen vill trycka på att förutsättningen för en fungerande livsmedelsproduktion i tider av höjd beredskap är att det finns konkurrenskraftiga, lönsamma företag med en fungerande marknad i fredstid. Frågan hur vi uppnår detta behöver därför lösas.

En stärkt beredskap gäller hela skalan från till exempel hemträdgårdssodling via mikro- och små företag till stora livsmedelsproducenter i hela Sverige med helt olika utmaningar och sårbarheter men också potential att bidra till befolkningens livsmedelsförsörjning. Det inverkar på behov av insatsvaror, transporter och distribution av livsmedel på den lokala nivån. Det har även inverkan på behovet av forskning och innovation inom livsmedelsberedskap.

Länsstyrelsen vill även lyfta mat från de blå näringarna, som fiske och vattenbruk som en betydelsefull komponent i den svenska livsmedelsförsörjningen. I ett läge av höjd beredskap kommer förmågan till livsmedelproduktion inom vattenbruk (exempelvis odling av musslor, ostron och fisk, vara en viktig källa till protein både på regional och nationell nivå.

Livsmedelssystemet består i huvudsak av privata aktörer som agerar på lokal till internationell nivå. Länsstyrelsen bedömer att höga förväntningar på privata aktörer är en sårbarhet inom hela beredskapssystemet. Länsstyrelsen saknar förslag som hanterar denna sårbarhet ur ett helhetsperspektiv. Näringslivets författningsgrundade ansvar i beredskapssystemet är idag begränsat och regleras främst genom civilrättsligt bindande avtal/kontrakt med offentliga aktörer som är ett resultat av offentlig upphandling eller auktorisationssystem. Det finns samtidigt en förväntan om ökad nationell styrning av livsmedelsberedskapen bland många företag. Länsstyrelsen bedömer att det finns behov av statlig reglering gentemot företagen i takt med att den svenska livsmedelsberedskapen utvecklas. Möjligheten att instifta avtal med företag som bedriver kris- och krigsviktig verksamhet alternativt att peka ut sådana företag bör beaktas. Det ökar möjligheten för staten att både ställa krav på förmåga och följa upp behov. Länsstyrelsen

noterar att frågan om EU:s konkurrenslagstiftning utretts i utredningen Näringslivets roll inom totalförsvaret¹.

Sammantaget för beredskapssektorerna läggs i nuläget ett stort och ännu osynkroniserat ansvar på kommunerna att planera och rapportera till olika myndigheter. Kommunerna har mycket olika förutsättningar att svara upp mot dessa krav. Länsstyrelsen berörs av alla beredskapssektorer dels genom det geografiska områdesansvaret på regional och högre regional nivå (Civilområdesansvariga länsstyrelser) och specifikt som beredskapsmyndighet i två sektorer. Länsstyrelsen menar att det generellt behövs ett bredare helhetsgrepp inom beredskap och civilt försvar för att avlasta kommunerna med såväl rapportering som tydligare avgränsning av kommunernas arbete. Länsstyrelsen föreslår att befintliga strukturer i första hand bör användas för rapportering från lokal till regional och nationell nivå inom ramen för nuvarande lagstiftning framförallt enligt LEH (SFS 2020:1275/LEH 2006:544) Länsstyrelsen föreslår att en gemensam modell skapas för informationsinhämtning och rapportering inom och mellan beredskapssektorer som bygger på befintliga och inarbetade kommunikationsstrukturer. Det kan ske inom ramen för den pågående översynen av LEH.

En sådan modell förutsätter att dokumentation specificeras och formaliseras över beredskapssektorerna (inklusive livsmedelsförsörjning och dricksvatten). Det gäller hur och vilken omfattning kommunen ska dokumentera sitt arbete. Kravet kan formaliseras genom föreskrifter inom ramen för lagstiftning om LEH. Därigenom kan en gemensam modell för informationsinhämtning skapas. Länsstyrelsen avstyrker därmed delvis utredningens lagförslag och förordar att de förslag som berör kommuners rapportering av befolkningens livsmedelsbehov samt planering av distribution vid allvarlig störning hanteras inom ramen för den pågående översynen av LEH (dir 2023:51), se vidare under kapitel 13.

Utredningen har stora förväntningar på att kommunerna ska kunna lösa allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen. På kort sikt kan kommuner till viss del ansvara för att befolkningen får tillgång till nödvändiga livsmedel. Mängden livsmedel som behövs för utdragna konflikter förutsätter ändå att livsmedelskedjan fortsätter att fungera även under störda förhållanden. Länsstyrelsen menar att

¹ SOU 2019:51

detta behöver få återverkningar på val av åtgärder att hantera den ökade sårbarheten generellt i livsmedelssystemet som uppstått genom exempelvis jordbrukets kraftiga strukturrationalisering och en kraftigt centraliserad livsmedelsdistribution.

Livsmedelsförsörjning definieras som samhällsviktig verksamhet där MSB definierat de ingående funktionerna. Med utgångspunkt i utredningens systemsyn saknar länsstyrelsen utredningsförslag om hur information om tillgång på livsmedel på lokal och regional nivå ska samlas in och analyseras (även om frågan hanterats i betänkandet *En modell för svensk försörjningsberedskap*, SOU2023:50). Det gäller tillgången av energirika och näringsrika livsmedelsråvaror som produceras lokalt, nationellt, och inom EU, för att säkra tillgången till livsmedel i hela Sverige över tid. Här kan en ny beredskapssektor som omfattar handel få positiv inverkan. Länsstyrelsen menar att informationen kommer ha stor inverkan på hur livsmedel ska fördelas på regional och kommunal nivå. Det inverkar på hur olika kommuner ska kunna säkra tillgången på livsmedel till sin kommun och inom kommunen.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att mer ansvar ska vila på den enskilde för den egna hemberedskapen, men vi vill samtidigt lyfta att det är angeläget att synliggöra målgrupper som troligtvis kan behöva stöd. Detta för att skapa en livsmedelsberedskap som även omfattar dessa grupper. Det kan vara grupper som är beroende av stöd från det offentliga eller civilsamhället för sin dagliga livsföring.

Utredningen föreslår att den föreslagna livsmedelsberedskapslagen ska börja gälla från och med 1 januari 2025. Länsstyrelsen anser att det i sammanhanget är ett väl optimistiskt satt mål, men instämmer med att frågan är angelägen

Kapitel 12 Ett mål för livsmedelsberedskap

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag till ett nationellt mål för livsmedelsberedskapen och målets beståndsdelar samt förslaget att bestämmelser om livsmedelsberedskap ska regleras i en ny lag. Länsstyrelsen tillstyrker dock inte alla delar av lagförslagen.

Länsstyrelsen saknar ett förtydligande vad gäller begreppet *Befolkningen i kommunen*. Länsstyrelsen anser att det därmed bör tas fram närmare föreskrifter om begreppet för att underlätta tillämpningen.

Länsstyrelsen saknar ett förtydligande vad gäller begreppet *Överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen*. För att kunna vidta åtgärder i rätt tid är det viktigt att exemplifiera och eller definiera begreppet. Länsstyrelsen anser att det därmed bör tas fram närmare föreskrifter om begreppet för att underlätta tillämpningen.

Kapitel 13 Lokal kraftsamling för befolkningens överlevnad

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning (13.1) att den enskilde bör ha livsmedel motsvarande minst en veckas förbrukning men saknar en diskussion och utredningsförslag för att ytterligare stärka den enskildes möjlighet att själv producera livsmedel för kompletterande energiintag men framförallt för stärkt näringsintag med produktion och tillgång av frukt, grönt och animalieproduktion med t.ex. kanin samt fiske och jakt.

En del av befolkningen har inte förmåga att lagra livsmedel hemma för en veckas konsumtion, exempelvis på grund av ekonomisk utsatthet. Hur stor andel av befolkningen det gäller kan se olika ut exempelvis utifrån hög- eller lågkonjunktur.

Det är angeläget att synliggöra målgrupper som troligtvis kan behöva stöd, för att skapa en livsmedelsberedskap som även omfattar dessa grupper. Det kan vara grupper som är beroende av stöd från det offentliga för sin dagliga livsföring som exempelvis har personlig assistans, boendestöd eller hemtjänst. Det är centralt att anpassa hur kunskapen förmedlas så att fler kan förstå, vara förberedda och delaktiga i egna förberedelser.

Det är särskilt viktigt att offentliga måltider under kris och krig fortsätter erbjudas inom förskola och skola för att säkerställa barns rätt till utbildning och skälig levsningsstandard. Barn är en särskilt sårbar grupp, undernäring utvecklas snabbare hos barn än hos vuxna och påverkar tillväxten.

Att säkerställa offentliga måltider handlar inte endast om tillgång till livsmedel. Det handlar också om att det finns personal. Till exempel är vård, skola och omsorg traditionellt kvinnodominerade yrken. Olika beroenden av exempelvis barnomsorg och kollektivtrafik behöver därför beaktas för att säkerställa bemanning. Kvinnor tar en större del av det obetalda hem- och omsorgsarbetet vilket innebär

att om offentliga måltider inte erbjuds riskerar ansvaret över att erbjuda måltiderna i hög grad hamna på kvinnor och därmed påverka deras möjlighet att arbeta.

Länsstyrelsen vill belysa vikten av samverkan med civilsamhället och trossamfund för att i många situationer kunna göra aktuell och komplett analys. Civilsamhället åtnjuter en större tillit hos vissa målgrupper än det offentliga, det har därför ofta en mer uppdaterad lägesbild över de mest utsatta grupperna exempelvis papperslösa, hemlösa och andra målgrupper som av olika skäl inte väljer att vända sig till socialtjänsten med sina behov.

Länsstyrelsen önskar särskilt förstärka utredningens resonemang om behov av avtal med civilsamhället för att vid störningar snabbt kunna få hjälp i arbetet. Det blir till exempel ofta viktigt med ett utökat uppsökande arbete i samband med samhällskriser för att nå de mest utsatta med information och stöd.

Länsstyrelsen ställer sig bakom bedömningen (13.2) om att kontinuitet i måltidsverksamheten bör säkerställas. Kommunerna lägger ner mycket arbete på att öka andelen svenskt, lokalt och ekologiskt i upphandlingen av livsmedel och måltider. Erfarenheterna från pandemin visade att vissa kommuner bedömde att en mer diversifierad upphandling bidrog till att de hade bättre beredskap att servera måltider enligt sin måltidsstrategi. Det kunde exempelvis omfatta att redan före krisen upphandla kompletterande råvaror från lokala primär- och förädlingsföretag utöver upphandling från en eller fåtal grossister. Länsstyrelsen menar att dessa erfarenheter skulle behöva tas tillvara och saknar förslag för hur dessa kan spridas systematiskt till kommuner och regioner för att öka kunskapen om hur måltidsverksamheten kan säkerställas samtidigt som efterfrågan på svenska livsmedel ökar.

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslagen till nya uppgifter för kommunerna med ansvar för lokal livsmedelsberedskap (13.3), men anser att kommunernas uppgifter inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap bör tydliggöras och regleras samlat inom ramen för översynen av LEH. Länsstyrelsen avstyrker därmed förslaget om att regleringen ska införas i den föreslagna lagen om livsmedelsberedskap.

Länsstyrelsen tillstyrker den del av lagförslaget där kommunerna ska analysera befolkningens behov av livsmedel (13.3.1). Länsstyrelsen bedömer att förslaget konkretiserar och tydliggör rimliga förväntningar på en kommun och tillstyrker förslaget.

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag att kommunen ska planera för distribution av livsmedel (13.3.2). Distributionskedjorna för livsmedel består i huvudsak av aktörer som agerar på internationell, nationell eller ibland regional nivå. Det gäller såväl livsmedelsindustrin som grossister och detaljhandelskedjor. Förutom att det kan vara betungande för små kommuner, levererar många privata aktörer av betydelse för livsmedelsförsörjningen, t.ex. åkerier och grossistföretag, till många kommuner. Betydande resurser skulle krävas på kommunal nivå för att samverka kring planering av livsmedelsdistribution. Det kan även gälla avtal med frivilliga försvarsorganisationer och mellankommunala frågor som kan uppkomma, exempelvis samordning med distribution av livsmedel vid upprättande av SOT-punkter.

Planering för distribution av livsmedel i samverkan med aktörer av betydelse för livsmedelsförsörjningen förefaller dessutom hänga intimt samman med den av försörjningsberedskapsutredningen (SOU 2023:50) föreslagna uppgiften för länsstyrelserna att identifiera företag som bedriver samhällsviktig respektive totalförsvarsviktig verksamhet inom länet.

Länsstyrelsen menar därför att livsmedelskedjans aktörer, centrala myndigheter, civilområdesansvariga länsstyrelser och länsstyrelser är bättre skickade än kommuner att planera för hur livsmedelsdistributionen kan upprätthållas under störda förhållanden. Alternativt att förslagen om nya uppgifter för kommuner istället regleras samlat med övriga uppgifter i inom ramen för den översyn av LEH som pågår.

Länsstyrelsen menar att det behöver klargöras vad som menas med att kommunerna ska vidta åtgärder utifrån sina förutsättningar (13.3.3), det vill säga inom vilken lagstiftning och i vilken utsträckning som Länsstyrelsen utifrån sitt geografiska områdesansvar ska stödja och samverka med kommunerna. Länsstyrelsen anser att regleringen av de föreslagna uppgifterna för kommunerna i en separat livsmedelsberedskapslag skapar ökad och onödig förvirring. Särskilt eftersom vissa uppgifter kopplat till livsmedelsförsörjning under höjd beredskap (3 kap. 3 § LEH) föreslås ligga kvar. Med tanke på att gråzonslägen får ses som betydligt mer sannolika än tydliga krigsförklaringar så framstår det inte som helt lämpligt att reglera uppgifter kopplat till livsmedelsförsörjning i fredstida kriser i en lag och uppgifter kopplat till livsmedelsförsörjning i höjd beredskap i en annan. Kommuners ansvar och uppgifter inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap bör samlas i den nya LEH som för

närvarande utreds och dessa uppgifter bör följas upp av Länsstyrelsen, vid behov i samverkan med Livsmedelsverket.

Länsstyrelsen vill även i detta sammanhang lyfta betydelsen av en formaliserad dokumentation med jämförbar information från samtliga kommuner. Länsstyrelsen ställer sig bakom utredningens bedömning om värdet i att samordna dokumentationen med annan planering (13.3.4), vilket också underlättas om uppgifter - och dokumentationen av arbetet - kan regleras i en kommande LEH. Länsstyrelsen ställer sig därmed inte bakom utredningens bedömning att kommunerna själva väljer på vilket sätt de bör dokumentera sitt arbete.

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att Livsmedelsverket ska ge vägledning till kommunerna i arbetet med livsmedelsberedskap vad gäller behovsanalys och planeringsarbete, men avstyrker förslaget att Livsmedelsverket ska följa upp kommunernas arbete (13.3.5). Uppföljningen av kommunernas arbete med livsmedelsberedskap bör istället ske inom ramen för länsstyrelsernas uppföljning av kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar som kan hanteras inom ramen för kommande LEH.

Länsstyrelsen motsätter sig utredningens förslag under 13.3.6 om information. Förutsatt att länsstyrelserna även fortsättningsvis kommer att ansvara för att följa upp kommunernas uppgifter enligt en ny LEH behövs ingen specialreglering om information avseende uppgifter kopplat till livsmedelsberedskap. Genom att samla, samordna och reglera samtliga uppgifter (inklusive dokumentation av arbetet) som åligger kommuner vid fredstida krissituationer och höjd beredskap i kommande LEH så bedöms förslagen bli obehövlige.

En samlad reglering och uppföljning genom en ny LEH torde även underlätta för länsstyrelserna som i annat fall ska ansvara för att stödja och följa upp kommunernas uppgifter inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, förutom vad gäller livsmedelsberedskap.

Länsstyrelsen bedömer slutligen att det tredje förslaget om att kommuner ska verka för att informationen till befolkningen i kommunen i fråga om allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen ska samordnas redan täcks in av bestämmelsen i 2 kap. 7 § LEH samt att den bestämmelsen sannolikt kommer att finnas kvar i någon form även i kommande lagstiftning.

Länsstyrelsen har inga synpunkter på förslaget att Livsmedelsverket ska få meddela föreskrifter om vägledning (13.3.7). Men då myndigheten anser att det bör vara länsstyrelserna, inte Livsmedelsverket, som ansvarar för uppföljningen så bör det därmed även vara länsstyrelserna som tar fram föreskrifter avseende uppföljning. Alternativt att uppföljningen av kommunernas uppgifter i den här delen omfattas av föreskriftsrätten kopplat till en ny LEH i syfte att skapa en helhet.

Kapitel 14 Tydlig nationell inriktning och samordning

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget (14.1) att Livsmedelsverket ska samordna livsmedelsberedskapen med reglering i Livsmedelsverket instruktion.

Länsstyrelsen saknar resonemang kring dricksvatten som ett kritiskt beroende för livsmedelssektorn. Det framgår inte av utredningen om bortfall av ordinarie dricksvattenförsörjning ska räknas in i begreppet *allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen*, och vilket ansvar kommuner och andra aktörer inom livsmedelssektorn har för planering och genomförande av beredskapshöjande åtgärder inför sådana händelser.

De förslag som föreslås i denna utredning behöver synkroniseras med VA-beredskapsutredningen så att det finns en tydlig ansvarsfördelning och beredskap hos respektive aktör för störningar i dricksvattenförsörjningen, i hela kedjan från leverans av vattentjänster eller nödvatten, till färdig måltid. Detta med tanke på att livsmedelskedjan har ett starkt beroende till dricksvatten.

Länsstyrelserna saknar en beskrivning av hur det sektorsarbete som Livsmedelsverket samordnar ska samordnas med den regionala planering som sker i den nya civilområdesstrukturen.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att inrätta ett nationellt livsmedelsberedskapsråd (14.2). Länsstyrelsen anser att ett livsmedelsberedskapsråd bör kopplas till existerande råd som Livsmedelsverkets samrådsgrupp för beredskapsplanering av livsmedelsförsörjning samt näringslivsrådet. I det fall rådet får i uppdrag att prioritera beredskapsåtgärder vid en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning bör detta utredas. Länsstyrelsen menar att ändamålsenliga och situationsanpassade åtgärder troligen bäst hanteras på lokal nivå. Branschorganisationer

kan bidra till att utveckla arbetsmetoder som aggregerar information på lämpligt sätt.

Länsstyrelsen delar bedömningen att forskning och innovation bör stärkas (14.3) samt om behovet av stärkta forskningsresurser och att ett ökat systemperspektiv bör prägla forskningen för att stärka livsmedelsberedskapen. Länsstyrelsen välkomnar att utredningen slår fast att det kommer att krävas förändringar av såväl sociala som tekniska system. Primärproduktionens roll behöver lyftas där fiske, jord- och trädgårdsbruk i olika skalor ingår. Detta för att möta de utmaningar och förmågor dessa har för att bidra till en säkrad livsmedelsförsörjning. Behovet av att utgå från och samtidigt stärka lokala resurser för att minska beroendet av importerade insatsmedel behöver tydliggöras. Det innebär att skapa fungerande hållbara system, regelverk och affärsmodeller för verksamheter i olika typer av landskap och kretslopp. En viktig del blir ökad självförsörjning av exempelvis djurfoder. I detta sammanhang vill Länsstyrelsen även lyfta inverkan av den snabba strukturrationalisering som fortsatt sker i hela men framförallt i norra Sverige och den betydelse det har för kommande försörjningsförmåga på fem till 10 års sikt.

Kapitel 15 Ett motståndskraftigt livsmedelssystem

Länsstyrelsen ställer sig bakom bedömningen att jordbruksmark är avgörande för att upprätthålla den inhemska produktionen och att jordbruksmarken därför bör skyddas bättre (15.1) Länsstyrelsen tillstyrker även förslaget att regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att ur ett livsmedelsberedskapsperspektiv fördjupa analysera förslag om att införa nationella territoriella anspråk och riksintresse i förstudien Nationell fysisk planering (DS 2023:28).

Länsstyrelsen ser dock att utmaningarna med exploatering av jordbruksmark inte självklart löses bäst med hjälp av att jordbruksmark blir riksintresse. Det skapar inlåsnings effekter som inte gynnar hållbar utveckling och riskerar även att skapa områden där det blir mer fritt fram. Det är viktigt att den lagen som finns tillämpas som det är tänkt. Innan jordbruksmark föreslås att användas till annat än jordbruksproduktion ska det göras en fullständig utredning enligt lagen, 3 kap 4 § miljöbalken. Utredningen ska finnas med redan i översiktsplanen. Här finns mer att göra och följa upp. Som vi ser det behöver tillämpningen av lagstiftningen utvecklas och förbättras. En enskild kommun har svårt

att ta det långsiktiga nationella ansvaret som lagstiftningen syftar till.

Länsstyrelsen ställer sig bakom bedömningen (15.2) att MSB bör utreda riksintresseanspråk inom livsmedelstillverkning, livsmedelskontroll och livsmedelsdistribution, eftersom MSB kan besluta om riksintresseanspråk för totalförsvarets civila del.

Det är dock oklart i vilken utsträckning verksamheter inom livsmedelstillverkning, livsmedelskontroll och livsmedelsdistribution kan anses utgöra sådana områden enligt lag. Länsstyrelsens uppfattning är att lagstiftaren avsett att riksintressemyndigheterna kan peka ut områden av nationellt intresse som behövs för att bedriva anläggningar och verksamheter inom sina respektive verksamhetsområden. Det är positivt att frågan om behov av riksintresseanspråk för livsmedelstillverkning, livsmedelskontroll och livsmedelsdistribution utreds. Men det bör göras utifrån en bredare ansats där ytterligare berörda riksintressemyndigheter får medverka.

Länsstyrelsen vill flagga för att en tidig dialog med MSB kring eventuella utpekande av riksintresse för livsmedelsförsörjning redan påbörjats.

Länsstyrelsen delar bedömningen (15.3.1) om en ökad produktion av biodrivmedel. Länsstyrelsen vill lyfta potentialen för energiproduktion på gårdsnivå som kan bidra till stärkt beredskap på företaget. Det gäller såväl produktion av biodrivmedel som solceller på tak och byggnader. Ett minskat fossilberoende inom jordbruket verkar även mot att vi uppnår de viktiga klimatmålen.

Länsstyrelsen vill här betona att tillståndsprocessen har utretts vid ett flertal tillfällen och nu pågår den så kallade miljötillståndsutredningen. Få ändringar av regelverket har än så länge genomförts. Länsstyrelsen i Västra Götaland började satsa mer på egen verksamhetsutveckling redan från 2016 som i första hand inriktades på utveckling av arbetssättet vid tillståndsprövning. En ytterligare del är att under samrådsfasen, som föregår själva prövningen, arbeta mera för att sökanden ska kunna göra en så komplett ansökan som möjligt från början. Verksamhetsutvecklingen har hittills lett till att Västra Götaland nu når det länsstyrelsegemensamma målet att en prövningsprocess inte ska ta längre tid än 180 dagar, från det att ansökan är komplett tills det att Miljöprövningsdelegationen (MPD) fattar beslut, i mer än 90 % av ärendena. Resultaten visar att det finns potential att förkorta

handläggningstiderna inom ramen för nuvarande regelverk genom bland annat översyn och utveckling av arbetssätt med mera.

Vad gäller synpunkten att ”processens utfall är ovisst”, så är det oklart vad som konkret avses. Företag som kommer i fråga för en prövningsprocess är de som ska bedriva omfattande miljöpåverkande verksamhet. Miljöpåverkan kan se ut på många olika sätt och sökandens val av plats för verksamheten kan göra att påverkan blir för stor för miljön och/eller berörda parter vid platsen och att det ytterst kan komma att leda till ett avslag på ansökan.

Länsstyrelsen delar bedömningen (15.2.3) att utreda frågan om ändamålsenligt regelverk för inhemsk produktion av mineralgödsel. Det är viktigt att öka möjligheten att recirkulera näring ur avfall och avlopp. Samtidigt bedömer Länsstyrelsen att en nationell mineralgödsetillverkning omfattar en rad målkonflikter vad gäller hela samhällets gröna omställning och tillgången till el på en fri internationell marknad. Därför är det viktigt att parallellt behålla ett perspektiv för försörjningen av mineralgödsel som går över nationsgränsen och omfattar samverkan med våra grannländer Norge och Finland.

Länsstyrelsen delar bedömningen (15.3.3) om additiv tillverkning av reservdelar men vill lyfta potentialen av samverkan mellan företag med liknande behov av reservdelar. Länsstyrelsen vill här lyfta även de blå näringarnas behov

Länsstyrelsen delar bedömningen (15.5.1) om investeringsstöd på gårdsnivå men menar att investeringsstöd för ökad beredskap inom primärproduktion bör ses i ett bredare perspektiv. Det kan gälla lokal eller regional produktion av insatsvaror, korta livsmedelskedjor, ökad försörjningsgrad av djurfoder eller investeringar som ökar möjligheter till kretslopp av exempelvis växtnäring.

Länsstyrelsen delar bedömningen (15.6) om uppdrag till Livsmedelsverket att kartlägga livsmedelsbutikernas förmåga att motstå allvarliga störningar.

Kapitel 16 Stärkt förmåga att hantera allvarliga störningar

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget (16.1) om en funktion för att tidigt upptäcka hot. Samtidigt betonar Länsstyrelsen att utredningens

lagförslag om kommunernas rapportering om befolkningens behov bättre hanteras inom ramen för översynen av nuvarande LEH.

Länsstyrelsen ställer sig bakom bedömningen (16.2 Anpassad produktion tar tid och kan kräva myndighetsbeslut). Regelbördor, rapporteringskrav, tillståndsprocesser bör inte i onödan begränsa företagets produktionsförmåga. Förberedda undantag från begränsande regleringar ökar omställningsförmågan och uthålligheten vid kriser. Utvecklade, och i förväg kommunicerade, undantagsmöjligheter från gränssättande regelverk ökar samhällets motståndskraft vid kriser genom ett större handlingsutrymme.

Länsstyrelsen tillstyrker (16.3) och vill betona vikten av förslagen om beredskapslagring inom jordbruksområdet. Länsstyrelsen delar utredningens resonemang att val av varor för beredskapslagring ska utgå ifrån flexibilitet i användningen.

Länsstyrelsen saknar förslag (16.3.1) i utredningen om hur befolkningens näringsbehov ska tillgodoses vid en längre kris.

Kapitel 17 Frågor om sekretess

Länsstyrelsen instämmer inte (17.4) i utredningens förslag om behov av nya sekretessbestämmelser. Genom att samla kommunernas samtliga uppgifter kopplade till kris och krig i kommande LEH så bör den befintliga bestämmelsen i 38 kap. 7 § OSL om sekretess för beredskapsarbete gå att använda även för kommunernas arbete med livsmedelsberedskap, vilket medför att det inte behövs någon ny sekretessbestämmelse i OSL. Genom att länsstyrelserna ges ansvaret för att följa upp kommunernas samtliga uppgifter inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap så behöver inte heller säkerhetskänsliga uppgifter om kommunernas verksamhet lagras hos både länsstyrelserna och Livsmedelsverket. Därmed minskar också behovet av sekretessbrytande bestämmelser.

Kapitel 19 Konsekvenser

Länsstyrelsen delar inte utredningens uppfattning (19.2.1 och 19.2.3) att ansvaret för att följa upp kommunernas arbete med livsmedelsberedskap bör ligga på Livsmedelsverket. Länsstyrelsen menar att det istället bör ligga på respektive Länsstyrelse. Finansieringen av länsstyrelsernas utökade uppdrag bör ske genom att delar av de medel som utredningen föreslår ska tillföras Livsmedelsverket istället tillförs länsstyrelsernas förvaltningsanslag.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med rådgivaren Kajsa Lycke som föredragande. I den slutliga handläggningen har också beredskapshandläggaren Filippa Almlund, handläggaren Moa Nord, utvecklaren Andrea Buske, enhetschefen Mats Ivarson, vattenvårdshandläggaren Liselotte Lindgren, länsjuristen Marlene Andersson, länsmiljöingenjören Stig Karlsson samt länsveterinären Ulf Lövdahl medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.